

При постановці зазначеного комплексу різноспрямованих завдань, пов'язаних з переходом на інноваційний шлях структурного перетворення сільсько-го господарства, необхідно забезпечити комплексність і системність їх вирішення. Тільки за таких умов можливе надання вітчизняному сільському господарству статусу високоефективної, стабільної і конкурентоздатної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гаврилук М. М. Агропромислового виробництву - інноваційний шлях розвитку//Економіка АПК - 2005. - № 8. - С. 19-22.
2. Дракер П. Инновации и предпринимательство. - М., 1992. - 536 с.
3. Кот О.В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та його організаційно-економічне забезпечення / О.В. Кот // Проблеми науки. - 2008. - № 9. - С. 30-35.
4. Макаров М.О. Формування інноваційної структури в АПК // Економіка АПК. - 2009. - № 5. - С.93-97.
5. Мова Н., Хаустов В. Інноваційна діяльність в Україні і напрями її розвитку // Економіка України. - 2001. - №6. - С. 29-34.
6. Трегобчук В. Інноваційно-інвестиційний розвиток національного АПК: проблеми, напрями і механізми//Економіка України. - 2006. - № 2. - С. 4-12.

УДК: 334.71:338.24

МЕТОДИКА ТА МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

Пристемський О.С. – к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. В умовах економіки перехідного періоду, що характеризується швидкими змінами умов і факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, загрозами його фінансовим інтересам з боку окремих суб'єктів господарювання, високим рівнем фінансових ризиків, важливим завданням щодо забезпечення життєздатності суб'єкта господарювання є гарантування економічної безпеки підприємства. Досвід високорозвинутих країн свідчить про те, що виробничі економічні системи (суспільство в цілому, підприємства, приватний бізнес, підприємці) стають тим більше зацікавленими у зміцненні економічної безпеки країни, чим ефективніше розвивається її економіка, чим впевненіше держава створює оптимальні умови для реалізації інтересів, для стабільності. Держава не тільки має гарантувати суспільству і всім виробничим економічним системам дотримання принципів свободи підприємства, свободи конкуренції в національних ринках, але й водночас бути надійною опорою у світовій інтеграції.

Економічна безпека держави є не тільки однією з найважливіших складових системи інтересів виробничих систем в країні, а й виступає вирішальною

умовою дотримання та реалізації їх економічних інтересів. Через те пошук шляхів, методів і механізмів забезпечення економічної безпеки виробничих економічних систем є найважливішою складовою сучасної стабілізаційної економіки, яка покликана розвивати і примножувати результативність виробничих систем.

Стан вивчення проблеми. Фундаментальні системи дослідження з питань управління економічним розвитком підприємств висвітлюються у працях вітчизняних учених: Гейця В., Герасимчука В., Голікова В., Дайновського Ю., Кардаша В., Колота А., Крамаренка В., Кудряшова А., Кузьміна О., Павленка А., Чумаченка Н. Суттєвий вклад у розвиток економічної безпеки України внесли вчені О. Барановський, М. Войнаренко, В. Геєць, Б. Губський, В. Захарченко, Є. Кваснюк. На сьогодні даний напрям розвивається, але сповільненими темпами, що є недопустимим.

Методика досліджень. Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених. Методичною базою стали загальнонаукові методи та механізми забезпечення економічної безпеки виробничих економічних систем за умов їх сучасного розвитку, інтеграційних і глобалізаційних процесів.

Результати досліджень. Головними завданнями становлення України є: підняття та сталий розвиток економіки країни, удосконалення законодавства, соціально-політичної стабільності суспільства та збільшення прибутковості будь-яких виробничих економічних систем, формування цивілізованих і відкритих соціально-трудова відносин; забезпечення міжнародної безпеки шляхом налагодження рівноправного партнерства з провідними країнами світу як із заходу, так і сходу; зміцнення безпеки в оборонній, національній та інших сферах, забезпечення економічних інтересів виробничих систем і життєдіяльності населення у техногенно безпечному та екологічночистому середовищі, додержання Конституційних прав у забезпеченні економічних інтересів виробничих систем, єдність принципів формування і проведення державної політики у сфері підтримки виробничих економічних систем.

На рівні забезпечення економічної безпеки для українського суспільства як виробничої макроекономічної системи головними механізмами мають стати: ефективний механізм демократичного посилення парламентського контролю над розвитком і запровадженням податкового законодавства; механізм продовження співпраці з міжнародними організаціями по боротьбі з відмиванням грошей, незаконною міграцією населення; механізм створення населенню країни найбільш сприятливих умов існування (навколишнього середовища) та плідного життя; механізм подальшого демографічного розвитку країни, підвищення людського потенціалу; механізм забезпечення населення якісними продовольчими товарами та продуктами харчування; механізм паритетної військової оборони країни на основі поєднання контрактної та строкової служби; механізм забезпечення існування населення за рахунок власних ресурсів; механізм забезпечення енергетичними ресурсами як населення, так і виробничих економічних систем; механізм забезпечення ціноутворення та контролю за цінами на товари, роботи, послуги в країні; механізм забезпечення фінансово-грошової політики в країні; механізм забезпечення ефективного медичного обслуговування та соціального страхування населення.

Рівень економічної безпеки макроекономічної виробничої системи залежить від рівня задоволення стратегічних економічних національних інтересів. На етапі переходу до ринкової економіки стратегічним національним інтересом слід вважати таку системну сукупність характеристик стану економічної сфери, яка повністю відповідає вимогам ринкової економіки. Ці характеристики стану впливають із сутності основних суперечностей, присутніх економічній сфері. Власне вони і є національними економічними інтересами першого рівня і водночас мають стратегічний довготривалий характер.

До таких інтересів слід віднести:

- об'єктивна необхідність задоволення всією сукупністю ресурсів зростаючих матеріальних і духовних потреб людей;
- оптимальне забезпечення потреб економіки в різного роду ресурсах, необхідних для її ефективного функціонування;
- задоволення потреб економіки в ефективнодіючому економічному механізмі, заснованому на засадах ринкової економіки;
- забезпечення відповідності потреб економічної системи в ефективній структурі державного управління і регулювання;
- збалансованість між національними і регіональними інтересами в економічній сфері;
- збалансованість між національними економічними інтересами й економічними інтересами виробничих систем (підприємств);
- збалансованість між національними інтересами в економічній сфері і міжнародними економічними інтересами та економічними інтересами інших країн.

Сукупність національних економічних інтересів другого рівня (що характерні поверхні економічного життя), які послідовно витікають із національних економічних інтересів першого рівня, можна поділити на дві групи:

- пов'язані із реформуванням економічної сфери і створенням її інфраструктури, яка б задовольняла потребам ринкової економіки;
- пов'язані із вирішенням найгостріших проблем сьогодення в економіці країни.

До першої групи національних економічних інтересів другого рівня слід віднести:

- створення умов для активізації розвитку економічних систем і розвитку вітчизняних науково-технічного та інноваційного потенціалів і підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- запровадження економічного механізму збереження і відтворення природних, трудових, інтелектуальних, енергетичних ресурсів і основних фондів країни, а також економічного стимулювання найефективнішого їх використання;
- здійснення бюджетної реформи на основі розробки і прийняття Бюджетного кодексу, що надавало б можливість систематично виконувати бюджетні призначення і ліквідувати нецільове використання бюджетних коштів;
- суттєве вдосконалення податкової системи на основі розробки і прийняття Податкового кодексу, який би, з одного боку, вирішував проблему наповнення доходної частини бюджету, а з іншого - заохочував підприємства в ефективній роботі;

- удосконалення і розвиток грошово-кредитної системи з метою забезпечення грошовою масою і кредитами потреб економіки і населення;
 - реформування системи залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у національну економіку з метою забезпечення самовідтворення національної економіки й економічного зростання країни;
 - прискорення розвитку національної банківської системи на чолі з незалежним Національним банком України, що дозволило б мати потужний банківський сектор, спроможний забезпечувати достатнє фінансування національної економіки і суспільства;
 - створення повноцінного фондового сектора, спроможного забезпечувати перебудову національної економіки, залучення збережень населення і підприємств у її розвиток, а також надійний захист майна громадян і економічних суб'єктів;
 - реформування системи оплати праці;
 - розвиток і становлення потужного ринку страхових послуг, який би ефективно захищав майнові і соціальні інтереси населення, фінансові інтереси банків, інвесторів, підприємств і організацій;
 - реформування пенсійної системи, медичного і соціального забезпечення.
- До другої групи національних економічних інтересів другого рівня доцільно включити:
- забезпечення збалансованості структури зовнішньої торгівлі, що передбачатиме як задоволення потреб внутрішнього ринку і захист вітчизняних товаровиробників із використанням прийнятих у міжнародній практиці засобів, так і розвиток експортного потенціалу;
 - спроможність економіки країни функціонувати в режимі розширеного відтворення;
 - наявність міцних і конкурентоспроможних транснаціональних корпорацій, створених за участю вітчизняних підприємств;
 - подолання платіжної кризи і забезпечення економічної і фінансової стабілізації в країні;
 - легалізація тіньової економіки в офіційну, повернення тіньових капіталів з-за кордону і забезпечення їх вкладення в розвиток національної економіки;
 - ліквідація заборгованості із заробітної плати, пенсій, інших соціальних виплат;
 - забезпечення стабільності національної грошової одиниці та її конвертованості, утворення достатнього золотовалютного запасу країни;
 - поступове зниження інфляції і доведення її до 5% на рік;
 - досягнення і підтримання позитивного зовнішньоторговельного сальдо і сальдо платіжного балансу.

Таким чином, економічна безпека макроекономічної виробничої системи має забезпечуватись певними методами і механізмами у таких секторах: бюджетному, грошово-кредитному, інвестиційному, валютному, банківському, фондовому, страховому, внутрішньоекономічному, зовнішньоекономічному та соціальному. Економічна безпека макроекономічних виробничих систем має включати такі найважливіші елементи, як: економічну незалежність, стабільність і стійкість, здатність до саморозвитку і прогресу.

Ефективність системи забезпечення економічної безпеки виробничих сис-

тем полягає у здатності недопущення небажаних змін у цій сфері у майбутньому. У поточний момент її ефективність може бути оцінена лише розрахунковим методом, реальну її оцінку можна отримати лише на практиці, застосувавши її і побачивши реальні відмінності.

Основними методами оцінки ефективності мають виступати якісний, логічний аналіз і моделювання впливу різних небажаних факторів.

Система методів забезпечення економічної безпеки виробничих систем має працювати як добре налагоджений механізм, головними характеристиками якого мають стати системність і комплексність. Для цього необхідно, щоб її конструкція мала внутрішню логіку, кожен елемент має виконувати певну функцію для реалізації основного завдання.

Ефективність методів забезпечення економічної безпеки виробничих систем – це наслідки не тільки того, чим вони є. Вони залежать від властивостей і стану виробничої системи, на яку діють такі методи, а також від норм і законодавчих установок.

За умов розвитку інтеграційних процесів і глобалізації бізнесу пропонується використовувати такі показники ефективності забезпечення економічної безпеки виробничих систем: інформативності, економічності та правозахищеності. До першої групи слід віднести показники: наявності ліцензованого програмного забезпечення, наявності електронних правових систем, можливості доступу до інформаційних систем, рівня повноти розробленості власних інформаційних систем управління виробництвом та збутом продукції, рівня забезпечення користувачів комп'ютерною технікою, рівня доступу до консалтингових внутрішніх та зовнішніх служб. До економічних показників ефективності забезпечення безпеки виробничих систем нами пропонуються показники: прибутковості системи, ступеня залежності від основних постачальників сировини, матеріалів; ступеня залежності від основних споживачів продукції, що виробляється; наявності простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості, наявності економічних загроз, які можуть у подальшому виникнути.

До показників правозахищеності забезпечення виробничих економічних систем слід віднести показники: логічності і доєдності правового поля, ступеня відповідності внутрішніх документів вимогам законодавства, ступеня використання диспозитарних норм законодавства; ступеня повноти охоплення правовими нормами діяльності виробничої системи; ступеня захищеності різних прав, у тому числі прав власності; ступеня правових загроз, за якими немає прогнозів. Нами розроблена змістовна сторона даних показників, тобто порядок їх розрахунку, і визначено методи, за допомогою яких забезпечується економічна безпека виробничих систем.

Економічні показники визначаються за допомогою експертного або економічно-математичного моделювання, а також розрахункового методу. Показники інформативності та правозахищеності забезпечення виробничих систем в основному визначаються за допомогою експертних методів і методу системного аналізу.

Останній з яких має проводитися за таким алгоритмом і включає етапи: аналіз існуючої економічної стратегії розвитку виробничої системи, аналіз існуючої правової стратегії виробничої системи, аналіз процесів управління та інформаційної структури виробничої системи, аналіз корпоративної культури,

аналіз кадрового потенціалу виробничої системи.

Важливим елементом системи діагностики загроз виробничим економічним системам є індикатори, які можуть слугувати попереджувальними показниками виникнення тих чи інших загроз.

Висновки. Отже, застосування методів і механізмів, а також системи оцінюючих показників ефективності забезпечення економічної безпеки виробничих систем дозволить визначити наявність резервів підвищення їх прибутковості, відповідності поточної оцінки її фактичному стану, ступеня захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз і, в цілому, дотримання економічної безпеки виробничих систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Колпаков П.А. Концептуальные основы экономической безопасности фирмы: автореф. дис. канд. экон. наук / П.А. Колпаков. – М., 2007. – 25 с.
2. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г.Лянной // BOS – журнал о личной и коммерческой безопасности. –2006. –№7.–С.16-19.
3. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-1391-2.html>
4. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. – 2010. – №10. – С. 178-181.
5. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. д-ра. экон. наук / Л.Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с

УДК: 331.101.262

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Романюк І.А. – аспірант, Полтавська ДАА

Постановка проблеми. Досвід розвинених країн свідчить про те, що функціонування ринку аграрної праці здатне значно покращити використання трудових ресурсів села і скоротити потребу в них. В Україні на початку економічних перетворень сільська місцевість вважалася трудодефіцитною, здатною забезпечити роботою значну кількість безробітних міських жителів. Але значне вивільнення працюючих з аграрних підприємств у процесі структурної перебудови і змін форм власності у сільському господарстві розширили масштаби ринку праці та привели до формування протилежних тенденцій його розвитку в сільській і міській місцевостях.

Унаслідок негативного впливу зазначених явищ на соціально-демографічну ситуацію села стали більш непривабливими для життя і праці. Загальна демографічна ситуація відзначається спадом народжуваності,